

készült; szokatlan időben és szokatlan játékhelyen kerül színre; és tematikájuk lényeges eleme a magyar történelem. Fontos tanulságok szűrhetők le ebből, akár a világ drámairodalmának krónikus gyengélkedésére gondolunk, amelyet a színházaknak egyre inkább belső erőforrásaik mozgósításával kell ellensúlyozniuk, akár a közönség minden nemzedékének egyre mohóbb érdeklődésére a hazai múlt feltáratlan rétegei, „emberi” vetületei iránt.

Az *In memoriam...* anyagát Örkény István műveiből nem író, ha-

nem színházi ember, rendező gondolta színjátékká. Talán még meglepőbb, hogy a *Budapest-Orfeum* műsorát, 38 év dalaiból, verseiből, kabaréjeleneteiből, három színész válogatta. Benedek Miklós, Császár Angéla és Szacsavay László elsőrangú dramaturg-szerkesztőnek bizonyult. Az óriási anyag tömegtelen selejtet is kínált; ők biztos kézzel nyúltak ahhoz, ami jellemző erejű, közvetlenül is hat, áttételeiben pedig revelatív erejű, és egyszerű sorjáztatás helyett ellenpontosítottak, kiegyenlítették, úgy, hogy a számok ne csak önmagukat, de egymást is poentírozzák.

Szokrázó virtuozitás és megkapó emberség jegyében zajlik ez a kora délutáni Nemzeti emeleti társalgójában. A humor mindig is fegyver volt — ha, mai szemmel nézve, naivul forgatták is. De ez a naivitás lényeglátó iróniának és áttetsző, romlatlan derűnek olyan sajátos elegyével ábrázoltatik, hogy senkit, se élő, se holtat, nem pirongat meg egykori illúzióiért, örömeiért — ifjúságáért; legföljebb elgondolkodtatja azokat, akik gondolkodni hajlamosak.

Mindez persze már nemcsak a szerkesztőket, hanem a rendezőket és az előadókat is dicséri — vagyis ismét a három nagyszerű művészt. Most már csak jó erőt kívánhatok nekik; mert ez a széria minden biznnyal addig fog tartani, ameddig ők bírják. *(Képzünk Császár Angéla, Benedek Miklós és Szacsavay László)*

Szántó Judit

KABARÉ

Kaposvári Csiky Gergely Színház

Gazdag Gyula rendezésében a jól ismert musical nem hasonlít a darab egyetlen korábbi előadására sem. *Ugyanazt* játsszák, de mégsem egészen ugyanazt — némi hangsúlyeltolódás új színeket visz a figyelemre méltó produkcióba. A hitleri hatalomátvétel előtti Berlin kabaréja — a darabbeli Kit-Kat Klub — most nem a „bolond évek” egyik utolsó szigete, amelybe SA-legények képében már valóságosan is betör a náci szellem, hanem maga az eljövendő „új idők” jelképe. A náciz-

musra semmi külső jel nem utal — egyetlen hangsúlyos horogkereszt kivételével. Még a karlendítés sem pontosan azonos. A fasiszta szellem magukban a viszonyokban fedezhető föl. Ennek megfelelően Spindler Béla gimnasztikusan ördögi Konferansziéja sem a kigúnyolója, inkább a fonák megtestesítője ennek a szellemnek. Ő hozza a tenyerében a féltéglát, amellyel majd beverik Schultz úr üzletének ablakát, és a gazdasági háttérre finoman utaló koldust is ő penderíti ki a színpadról.

Kormos falú, sivár blokkházak tövében játszódik ez a *Kabaré*. Már talmi csillogás sincs. Csákányi Eszter Sally Bowlesa ágrólszakadt madárka egy vidámságot erőltető, kedélytelen intézményben. A nagyszerűen mozgó és éneklő színész nem enged utat az érzélgősségnek, inkább valami elszánt lázadást fogalmaz meg. Mint a történelemből tudjuk, nem sok eredménnyel. Clifford Bradshaw (Lukáts Andor) visszatérhet Amerikába, de Schultz úrnak (Göz István), Schneider kisasszonynak (Czakó Klára), Kost kisasszonynak (Nagy Anikó) és a többieknek itt kell maradniuk. A germán istenek és a rajnai sellők wagneri csoportjának szeliden induló dallama már kitör a kabaréból, és rövidesen ellentmondást nem tűrve fog harsogni. Az előadás végén kabaré és hónaposszoba összekeveredik — nincs többé magányos sziget, a környező világ sírnivalóan egyneművé és egyértelművé vált. A szereplők még bizakodva tekintenek a jövőbe, ahonnan — a Konferanszié rémült tekintetéből leolvasható — valami rettenetes közeledik...

Koltai Tamás

TÜLL ÉS BARSÖNY

Pécsi Nemzeti Színház

Három könnyű darabot kap a tisztelt publikum a könnyű kelmék burkában. Három porció kacagás a házasság rovására. A házasság pedig hálás bohózat téma könnyű kezű szerzőknek, s mert az est válogatott kis csapata ilyenekből áll, a sikerhez már nem hiányzik sok.

Elsőként a *Menyegző* kerül színre. Írója, Molnár Ferenc ebben a fél felvonásnyi embervásárból lényegesen többet bizonyít, mint hibátlan szaktudását. A darab egyetlen komótos alkudozás a két örömapa között a hozomány dolgában, s ez nem elég viharos ahhoz, hogy az eltökélt szórakoztatás szándékának hiánytalanul megfeleljen. Szertelen rohan-galással köríti az előadást, de ettől furcsa módon megrövidül türelmünk, és a dialógust hosszadalmasnak, nyúlósnak érezzük. Az apák, Paál László és Faludi László huza-kodása unalomba fullad.

Molnár után Feydeau következik. A *Szobalány füttyül rám*. Lassan belejövünk a szórakozásba. Itt már

lehet ajtókat csapkodni, kergetőzni, pipogýáskodni. Mindezt egy fogorvosi szék körül, ami már önmagában elég ahhoz, hogy felszabadultan nevéssünk, tekintve, hogy nem mi ülünk benne. A fogorvos, Gyóry Emil fellázad a házastársi zsarnokság ellen, s ezzel kellemes perceket szerez.

A szünet után Lernet-Holenia mutatkozik be. Az osztrák szerző színpadán egy igen vidám bútoradarab áll a fő helyen. Az ágy. Egy igen nagy ágy. Feydeau mester is, de a többi bohózatíró is nagyon szerette, és sokat írt róla. Az örökifjú ágy

ma is panaszszo nélkül túri, hogy újra meg újra házasságot törjenek rajta. A *Hűssaláta* kavarodásában szinte nem is lehet követni, hogy hányan lépnek félre. A forgatagot Vallai Péter, az egyetlen legényember vezényli, roppant elegánsan, s neki köszönhető, hogy végül egészen belelendülünk a szórakozásba.

Az előadás rendezője Nógrádi Róbert.

(Képzünk jelenet Molnár Ferenc Menyegző című darabjából)

Iván Gábor

Film

EGY EGÉSZEN KICSI KISPOLGÁR

Színes, olasz film

„Az idillikusan békés családi csoportkép háttérben megmutatkoznak a potenciális fenevad éles agyari: föltáru a hétköznapi fasizmus végrehajtó egyedének pszichológiája” — írta a Monicelli filmjét méltató egyik legtekintélyesebb olasz kritikus. Itáliai kollégáink többsége azért ünnepele a „komédia olasz módra” atyjának ezt az 1977-ben bemutatott filmjét, mert — véleményük szerint — a kor változásainak megfelelően, a folszabadult komédiázás ezúttal keserű szatirába, majd tragédiába fordul át.

Ebben nyilván igazuk van; már ami az agyondédelgetett, ügyefogyott fiacskája véletlen és okatlan haláláért kegyetlen bosszút álló kicsike kispolgár (Alberto Sordi) históriájának szájbarágós „üzenetét” illeti. Számunkra azonban inkább úgy hat, hogy a történet első felében Monicelli sajátos kabaréstílusban, meglehetősen vontatott tempóban, s eléggé közhelyes, sőt néhol gusztustalan eszközökkel gúnyolja ki könyökvédős, talpnyaló minisztériumi kistisztviselő főhősét; hogy azután a második részben véres — és szintén alapsan elnyújtott — jelenetben tobzódva illusztrálhassa a bevezető-

ben idézett „társadalomlélektani” tételét. (A magyar föliratok készítője — azon túl, hogy általában is elég „lazán” tolmácsolja a párbeszédet — valami sehol sem használatos, legfeljebb saját képzeletében létező álszenggel próbálja érzékelteni a filmben hallható népies római dialektust.)

Mario Monicellinek — aki a *Pál utcai fiúk* megfilmesítésével kezdte pályáját 1935-ben — az *Egy egészen kicsi kispolgár* immár huszonvalahányadik filmje; nevé azonban valószínűleg 1963-as *Eltűársak* című alkotása okán fogja megőrizni a filmtörténet.

Zsugán István

Hanglemezek

ALTWIENER TANZWEISEN

Fritz Kreisler művei és átíratái

Bécs és a bécsi zene számunkra éppolyan egzotikum, mint az osztrákoknak a puszták és a cigánybandák muzsikája. Fritz Kreisler a Strauss bécsiséget képviseli, kis darabjai arra valók, amire ő maga is szánta őket; jó ráadásdarabok egy, a művészt és a közönséget egyaránt erősen igénybe vevő hangverseny végén; kedvesek, üdítőek, meghallgatásuk jó átmenet a nagy művek keltette áhíttattól a ruhatárban való tolongásig, de aligha állítana össze belőlük bár-

ki is egy teljes koncertprogramot. Márpedig most — ha „csak” lemezen is — ez történt, Szenthelyi Miklós hegedűművész, testvére, Szenthelyi Judit kíséretével csupa Kreisler-művet és -átíratot játszott lemezre. Hogy valódi közönségigényt elégítettek ki vele, nem vitatom, bár engem már a negyedik-ötödik darabnál elfogott az unalom — e maguk nemében hatásos, de tartalmatlan darabok, egymás után hallgatva, inkább kioltják, mint erősítik egymást, a kifogástalan előadás ellenére is. Helyeslem a Hungaroton törekvését, hogy minél teljesebben mutassa be a hozzánk oly közel álló és nemzeti zenénk fejlődésében is

Heti ajánlat

jelentős szerepet játszó osztrák (bécsi) muzsikát — különösen értékes a Haydn-felvételek sorozata —, de ha már Kreisler is terítékre került, nem ártana olyan, nálunk még nem eléggé becsült mesterművek megismeretése sem, mint például Bruckner és Mahler szimfonikus művei. (Hungaroton)

Baka István

Kiállítás

ILLÉS ÁRPAD FESTMÉNYEI Győri Műcsarnok

Jubilál a húszéves győri kiállítócsarnok. Emlékezetes tárlatok befogadó otthona volt, Holló Lászlótól Czöbel Béláig, Schaár Erzsébettől Varga Imréig. Az ünnepi év programjában a régi kiállítók szerepelnek újra. Közöttük megkülönböztetett hely illeti meg idős mesterünket, Illés Árpádot, aki újra bizonyítja hallatlan vitalitását, ötletgazdagságát, sziporkázó színességét. Betegsége ellenére új festményekkel is előlép, és a régi képek az életmű folyamatosságát jelzik.

Illés Győrben találta meg első mestereit, küzdőtársait. Itt figyeltek fel tehetségére, avatták fiatalon festővé. Aztán valami megszakadt, elhallgatott a festő. A hatvanas évektől vált igazán egyénivé festészete, öltött formát az évtizedekig érlelt szellemi érték. Költöket ihlető „kék varázslatait”, tiszta színekből építkező nonfiguratív korszak következett. A természet mikrovilágának ismeretlen lakói jelentek meg tábláin: csigák, kagylók, amöbát vagy hidrát idéző, ismerős és ismeretlen lények hullámzó szélű foltjai mozdultak, hogy új organizmusukból Királynők, Királyok, Testőrök és Akrobaták keljenek életre. A Kék barlang előtt színes pillangók röpdösnek. Végül a tojás: számtalan variációban bontotta ki a témát, a létezés, születés titkait feltáró szándékkal. Az életmű összefoglalásaként pedig különös fintoú arcképekkel, fanyar humorral átszótt önportrékkal lepte meg nézőit — azoknak is újat mondván, akik már régi ismerősként üdvözölték harmadik győri kiállításán.

Salamon Nándor

Folyóirat

MAGYAR TUDOMÁNY

Még néhány évtizede is sokan és sokféle drámai eredményt vártak a nemi mirigyek átültetésétől: a szervezet megfiatalodását. A remény nem bizonyult reálisnak, „sokkal összetettebb az öregedés oka annál, hogy egyetlen tényezővel — nemi hormonok bejuttatásával — megoldható legyen.” (Beregi Edit: *Gerontológiai kutatások az élet minőségének javítására*) Épp ezért a gerontológia manapság józanabb, egyszerűsített, bonyolultabb, ám sokkalta igényesebb eljárások és kutatások felé fordul. Ilyen például az az erőfeszítés, hogy az öregkorban gyakori megbetegedéseket korán felismerjék és kezeljék; továbbá: az öregedést előidéző okok rejtélyeiből — alapvetően kutatásokkal — minél többet felderítsenek. (Egyik ok például a *nővekvő sérülékenység*, amelynek titkairól ma még keveset tudunk.) Az időskori életváloszások kifejlő-

dését is megkísérlik gátolni vagy visszafejleszteni. Újabb megfigyelések szerint az életfontosságú molekulák (DNS) változásainak az öregedés okai közt lényeges a szerepe, ugyanúgy a táplálkozásnak is. (Állatkísérletek adatai szerint a kalóriaszegény táplálékon tartott patkányok jóval hosszabb ideig éltek, mint a jól tápláltak.) Megkülönböztetett figyelemre méltók azok a kísérletek, amikor is fiatal lények immunsejtjeit lefagyasztják és később az öregedő egyed szervezetébe ültetik. Ilyen és hasonló kísérletek akár eufóriás ujjongással is eltölthetnének bennünket, ha a tudomány hívős szava nem figyelmeztetne: eddig csak állatkísérletek igazolják a várakozást, az eredmények még nem vihették át emberre. De talán nincs nagyon messze az idő. Az öregséggel foglalkozó fiatal tudomány remélhetőleg hamar hozzájárul, „hogy az egyén életerős, produktív és önálló legyen élete végéig”. Beregi Edit tájékoztató tanulmánya arra a természetes gondolatra épül, hogy az ember számára csak akkor vonzó, hogy „hosszú élete legyen a földön”, ha az éveket örömmel fogékonyan, egészségben, hasznosságának melengető tudatával töltheti, ha minél kevésbé fenyegetik a betegség, a gyors hanyatlás tragikus zavarai.

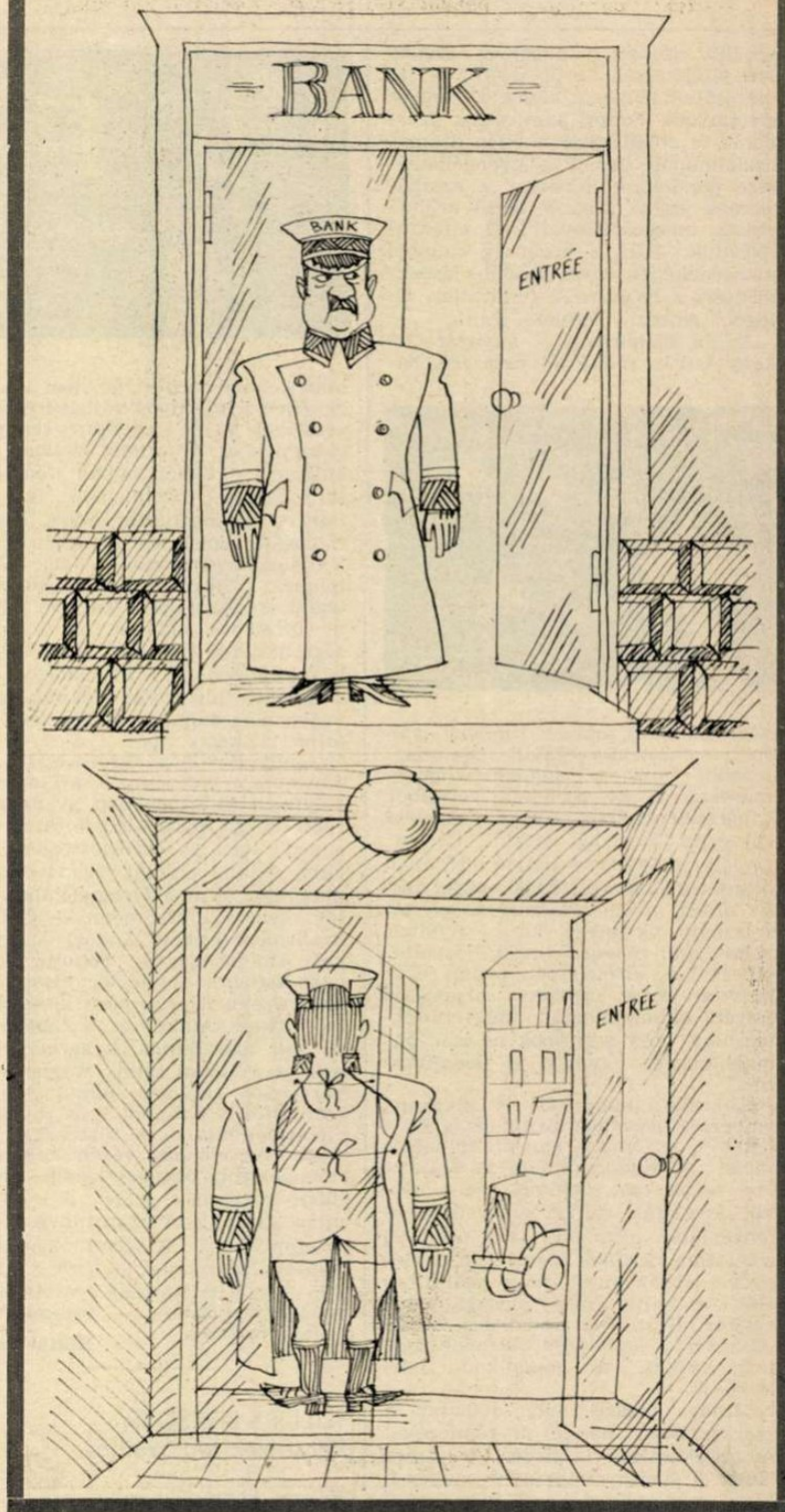
Somogyi Tóth Sándor

valóság

Vita folyik a néptáncmozgalomról; néhány mozzanatra e rovatunkban föl hívtuk már olvasóink figyelmét. Most egy olyan eszmeváltást foglalunk össze, amely szándékai szerint közvetlenül nem kapcsolódik ugyan a vitához, de a valóságban mégsem független tőle. Körvélyes Géának a *Valóság* idei 2. számában megjelent A NEPTÁNC TÜRELMESE című elgondolkodtató cikkéről van szó. A tekintélyes szerző saját élményeire, tapasztalataira is támaszkodva a mozgalom ötvenesztendős történetét tekinti át a Gyöngyösbokrétától a diákok, a cserkészcsapatok, leventék néptáncosainak, a felszabadulás után alakult hivatásos és gombamód szaporodó amatőr együtteseknek a tevékenységén át egészen a mai táncházakig. Mint elmondja, a különböző időkben és különböző indítatásokból keletkezett csoportok mindannyian az eredeti néptáncot művelték; nem azonos színvonalon persze, de mindig hitelesen. Csak hogy az ötven év alatt a vitathatatlan népi eredettől függetlenül mindegyik forma sajátos tartalmat, színt, felhangot kapott; értékelésük ennek következtében eltérő és ellentétes. A Gyöngyösbokréta felhangjai például a Horthy-rendszer eszméit képviselték, a harmincas évek végének gimnazistái a néptánc csoportokban a maguk módján a jövőt készítették elő és így tovább. „Számomra legalábbis elgondolkodtató — írja a szerző —, hogy ugyanaz a tradíció, illetve matéria mi mindenre volt felhasználható.” A néptánc „afféle művészi nyelvvé változott”, s úgy látszik, általa is bele lehet szólni valamiképp (s időnként másképp) a világ dolgaiba, méghozzá e nyelv hamisítása nélkül. „Mivel hogy nem a nyelv mond igazat, téved vagy hazudik, hanem a beszélő, a nyelvet is teremtő-alkító ember, az egyén és a közösség.”

Ókrös László

PÉNZÜGYEK

ÚJ TUKOR

Képes kulturális hetilap

Főszerkesztő:

BENJÁMIN LASZLÓ

Főszerkesztő-helyettes:

FEKETE SÁNDOR

Szerkesztőség: Budapest

VIII., Gyulai Pál u. 14.

Telefon: 137-660.

Postai levélcímünk:

1982 Budapest 8., PF 6.

Kiadja: **LAPKIADÓ VÁLLALAT**

Budapest VII., Lenin krt. 9-11.

Felelős kiadó: **SIKLÓSI NORBERT**

HU ISSN 0133-1361

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a hírlapkezelő postahivataloknál, a kézbesítőknél és a Posta Központi Hírlap Irodánál (Postacím: Budapest V., József nádor tér 1. — 1900) közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással a KHI 215-96162 pénzforgalmi jelzszámára. Előfizetési díj: negyedévre 84,- Ft, 1/2 évre 168,- Ft, 1 évre 336,- Ft.

80.0335 Athenaeum Nyomda Kozma utcai üzeme. Budapest, rotációs mélynyomás. Felelős vezető: **Soproni Béla** vezérigazgató. **INDEX: 25 817**. Meg nem rendelt fényképekért és kéziratokért a szerkesztőség nem vállal felelősséget.